

Vilka faktorer som berör de äldres sociala behov i tjänster som riktar sig till dem bör man ta i beaktande?

RESULTAT

De sociala behovens mångsidighet och individualitet, eftersom

- de sociala behoven byggs upp under livets gång på olika sätt, och bland annat personligheten och kulturen påverkar de äldres behov och förväntningar på de sociala nätverken

Respekt för regleringen av närhet och avstånd i sociala relationer, eftersom

- å ena sidan krymper de äldres sociala nätverk naturligt efter att de gått i pension och när de blir äldre, så att betydelsen av närstående nätverk framhävs
- å andra sidan utvidgas nätverken av vänner och inom hobbyer
- man kan diskutera ålderdomens förluster och förändringar med representanter för sin egen generation, och upplevelserna av gemenskap kan bli betydelsefulla

Förståelse för de sociala relationernas betydelse, eftersom

- i sociala nätverk ger man och tar emot socialt stöd såsom konkret hjälp, emotionellt och kunskapsmässigt stöd samt stöd i bedömningar och beslutsfattande
- sambanden mellan social gemenskap och hälsa visar sig i båda riktningarna: brist på kontakter kan till och med öka risken för försämrad fysisk hälsa, medan sociala relationer hjälper den äldre att klara sig själv
- nätverkens struktur och funktion samt deras betydelse visar sig som känslomässiga band i närstående nätverk och i andra nätverk som faktorer som anknyter till ställning och beteende, såsom upplevelser av kompetens och respekt

Förståelse för sociala behov och ömsesidighet, eftersom

- äldre vill inte bemötas endast som sjuka och svaga hjälpbehövande, utan även som nyttiga, kunniga och självständiga medborgare, vilket stärker de äldres upplevelse av mening i det egna livet

SAMMANFATTNING

Varje individ har rätt att få sina sociala behov beaktade. I synnerhet äldre som upplever ensamhet borde få uppleva social gemenskap i olika sociala nätverk utifrån sina individuella behov. Sociala behov är kulturellt och individuellt mångsidiga och innefattar faktorer som direkt eller indirekt stärker hälsan och välbefinnandet samt ökar livets meningsfullhet genom socialt stöd som man ger och tar emot. Åldrandet hör till livet, och till åldrandet hör en rättighet att leva ett individuellt socialt liv.

BAKGRUND

I Finland finns över en miljon personer över 65 år. De flesta av dem fungerar självständigt i sin vardag och deltar aktivt i olika nätverk i samhället, exempelvis som stöd för sina familjer, genom att utföra frivilligarbete eller genom att utöva hobbyer ensamma eller tillsammans med andra¹. Goda sociala relationer och upplevelser av gemenskap har ett samband med livskvalitet samt upplevd nöjdhet och hälsa². Uppfyllande av sociala behov har ett samband med god självkänsla och nöjdhet oberoende av sjukdomar och funktionsförmåga samt med ett längre självständigt liv^{3,4}.

Å andra sidan upplever en del äldre ensamhet, som har konstaterats vara en central riskfaktor för ökad dödlighet². Äldres individuella sociala behov bör beaktas för att undvika ensamhet, eftersom deltagande och delaktighet samt känslan av sammanhang hör till människans grundläggande behov⁵. De sociala behoven bör beaktas i synnerhet i de äldres liv som använder hemvårdens tjänster och som saknar aktiva närstående nätverk^{5,6}.

Vilka faktorer som berör de äldres sociala behov i tjänster som riktar sig till dem bör man ta i beaktande?

MATERIAL OCH METODER

Evidenstipset grundar sig på en översikt av hög klass som publicerades 2018, där man utredde de sociala behoven hos äldre över 65 år som bor hemma*. 15 undersökningar godkändes till översikten. I fråga om metod var undersökningarna kvalitativa (n = 5), kvantitativa (n = 8) eller innehöll flera metoder (mixed methods) (n = 2). I beskrivningen av resultaten användes SCM-modellen (Social Convoy Model), SST-teorin (Socio-emotional Selectivity Theory) och SPF-SA-teorin (Social Production Function Theory of Successful Aging)¹⁻³. Översiktens metodologiska genomförande beskrivs närmare i den ursprungliga publikationen. Kvaliteten på översikten bedömdes enligt JBI:s kriterier för bedömning av systematiska översikter**.

ANVÄND- BARHET I FINLAND

Översiktens resultat kan tillämpas i Finland, eftersom exempelvis hemvården ganska långt fokuserar endast på de äldres behov av vårdåtgärder samt på att ta hand om och hjälpa dem med deras grundläggande behov (näring, hygien)⁷ samt numera även på främjande av rehabilitering⁸. Samtidigt förbigår man ofta de äldres sociala behov eller antar att de uppfylls vid sidan av arbetet. Till de individuella sociala behoven hör förväntningar på olika nätverk och interaktion inom dem (familj, vänner och hobbykretsar). Därmed bör äldres sociala behov uppfyllas även inom hemvården och andra tjänster som riktar sig till äldre.

FÖRFATTARE

Pikkarainen Aila, ergoterapeut, HVM, PM, lektor, Jyväskylä yrkeshögskola, området för välfärd samt social- och hälsovård

Saarela Kaisa-Mari, FD, HVM, avhandlingsforskare, Uleåborgs universitet, ProKuntoutus

Konttila Jenni, ssk, HVD, postdoktoral forskare, forskningsenheten för vårdvetenskap och förvaltningsvetenskap, Uleåborgs universitet

Redigerare: **Tuija Leppäkoski**, forskare, HVD, Stiftelsen för vårdforskning sr (Hotus)

DEN URSPRUNGLIGA PUBLIKATIONEN

Bruggencate TT, Luijkx KG, Sturm J. 2018. Social needs of older people: a systematic literature review. *Ageing & society*, 38 (9), 1745-1770. (på engelska)

** **Översikts kvalitet: God** (9/11), [JBI: Checklist for Systematic Reviews and Research Syntheses](#). (på engelska)

ANDRA ANVÄNDA KÄLLOR

- Portero CF, Oliva A.** 2007. Social support, psychological well-being, and health among the elderly. *Educational Gerontology*, 33(12), 1053-68. (på engelska)
- Steptoe A, Shankar A, Demakakos P, Wardle J.** 2013. Social isolation, loneliness, and all-cause mortality in older men and women. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 110 (15), 5797-801. (på engelska)
- Toepoel V.** 2013. Ageing, leisure, and social connectedness: how could leisure help reduce social isolation of older people? *Social Indicators Research*, 113 (1), 355-72. (på engelska)
- Johnson KJ, Mutchler JE.** 2014. The emergence of a positive gerontology: From disengagement to social involvement. *The Gerontologist*, 54(1), 93-100. (på engelska)
- Paljärvi S.** 2012. Muuttuva kotihoito. 15 vuoden seurantatutkimus Kuopion kotihoidon organisoinnista, sisällöstä ja laadusta. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto, Kuopio. (på finska)
- Tiikkainen P, Pynnönen K.** Sosiaalisen toimintakyvyn arviointi ja mittaaminen väestötutkimuksissa. THL 2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201703315912> (på finska)
- Kehusmaa S, Erhola K, Luoma M-L.** Kotihoidon henkilöstön kuntoutusosaamista on vahvistettava. Tutkimuksesta tiiviisti 20. THL 2017. (på finska)
- Kröger T, Van Aerschot L, Puthenparambil JM.** Hoivatyö muutoksessa. Suomalainen vanhustyö Pohjoismaisessa vertailussa. YFI julkaisuja 6. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto; 2018. (på finska)